

Marjojen ja sienten alkuperämaamerkinnät ja jäljitettävyys Helsingissä 2010

Tiina Paavola ja Elina Pahkala

Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 7/2011

Tiina Paavola ja Elina Pahkala

Marjojen ja sienten alkuperämaamerkinnot ja jäljitettävyys Helsingissä 2010

Helsingin kaupungin ympäristökeskus
Helsinki 2011

Kannen kuva: © Elina Pahkala

ISSN 1235-9718

ISBN 978-952-223-996-9

ISBN (PDF) 978-952-223-997-6

Painopaikka: Kopio Niini Oy
Helsinki 2011

Sisältö

1 Tiivistelmä.....	2
2 Sammandrag	3
3 Johdanto	4
4 Aineisto	5
5 Tulokset	6
6 Pohdinta.....	9
7 Kirjallisuus.....	10

Liite 1. Tarkastuslomake

1 Tiivistelmä

Helsingin kaupungin ympäristökeskuksessa toteutettiin kesällä 2010 projekti, jonka tarkoituksena oli selvittää erityisesti mansikoiden sekä kantarellien jäljitettävyyttä. Tarkastus kohdennettiin toimijoiden myynnissä oleviin marjoihin ja siemiin, sekä niistä annettaviin tietoihin. Tietojen paikkansapitävyys ja tuotteiden jäljitettävyyden tarkastettiin kuormakirjoista ja kuiteista. Lisäksi tarkastettiin toimijoiden varastotiloissa olevia eriä. Tarkastusten yhteydessä varmistettiin myös, että toiminta oli hyväksytty elintarvikelain mukaisesti.

Tarkastuksia tehtiin yhteensä 50 eri myyntipisteeseen. Eniten tarkastuksia tehtiin toreille ja kauppojen edustoilla oleviin myyntipisteisiin. Lisäksi tarkastettiin katualueilla olevia myyntipisteitä ja marjojen tukkumyyjiä. Elintarvike-eriä tarkastettiin yhteensä 103.

Ennen projektia toimijoiden myyntipisteistä oli hyväksytty vain vajaa puolet. Projektin aikana hyväksymispäätös myönnettiin vielä kolmannekselle toimijoista. Myyntikylttien merkinnät olivat pääosin kunnossa. Pakolliset nimimerkinnät löytyivät lähes kaikista kylteistä, alkuperämaa oli merkitty oikein 91 %:ssa eristä. Myyntipakkauksissa ja -laatikoissa olevat merkinnät olivat harvemmin kunnossa: vain reilussa puolessa tuotteiden pakkauksista tai laatikoista oli merkitty pakolliset tiedot pakkaajasta tai alkuperämaasta.

Eriin liittyvät kaupalliset asiakirjat olivat tarkastettavissa myyntipisteissä 44 %:ssa eristä. Asiakirjat toimitettiin tarkastettavaksi viimeistään seuraavaan työpäivään mennessä. Kuitenkin 4 %:ssa eristä asiakirjat eivät olleet yhdistettävissä tuotteisiin tai asiakirjoja ei toimitettu.

Tukkumyyjien ja välittäjien varastoissa todettiin useita väärillä alkuperämaamerkinnöillä varustettuja kantarelli- ja mansikkaeriä. Erien alkuperämaamerkinnät korjattiin ennen jälleenmyyntiä.

Puutteellisen toiminnan johdosta tehtiin useita uusintatarkastuksia, joilla varmistettiin, että kehotuksia oli noudatettu. Kolmen toimijan tuotteita hävitettiin tuotteiden huonon kunnon tai vakavien alkuperäepäselvyyksien takia. Kahta toimijaa kohtaan aloitettiin hallinnolliset pakkokeinot, koska kehotuksia ei ollut toistuvista muistutuksista huolimatta noudatettu. Toisesta toimijasta tehtiin esitutkintapyyntö poliisille.

Tarkastuksilla havaittiin, että kuormakirjojen yhdistäminen myytävänä oleviin marjaeriin on hankalaa, yleensä käytännössä mahdotonta. Pakkauspäivämäärän ilmoittaminen alkuperäisissä pakkauksissa ja rasioissa helpottaisi jäljitettävyyden varmistamista. Neuvontaa ja ohjeistusta jäljitettävyydestä tulisi lisätä kaikissa myyntivaiheissa, jotta kuluttajille varmistetaan oikeat tiedot tuotteita myytäessä.

2 Sammandrag

Vid Helsingfors stads miljöcentral genomfördes sommaren 2010 ett projekt, vars syfte var att utreda främst jordgubbars och kantarellers spårbarhet. Granskningen fokuserades på de bär och svampar som salufördes av livsmedelsföretagare, samt på den informationen som gavs om bären och svamparna. Riktigheten av uppgifterna och spårbarheten av produkterna kontrollerades i fraktsedlar och kvitanser. Därtill granskade man bär- och svamppartier som fanns i företagarnas lagerutrymmen. I samband med granskningarna säkerställdes också att den idkade verksamheten var godkänd enligt livsmedelslagen.

Granskningar gjordes sammanlagt till 50 olika försäljningsställen. Mest granskningar gjordes på torg och försäljningsstånd utanför affärer. Dessutom granskade man försäljningsstånd som var placerade på gatuområden, samt partiförsäljning av bär. Antalet livsmedelspartier som granskades var sammanlagt 103.

Innan påbörjandet av detta projekt hade knappt hälften av livsmedelsföretagarnas försäljningsställen blivit godkända. Under projektet beviljades beslut om godkännande till ytterligare en tredjedel av livsmedelsföretagarna. Märkningarna på försäljningsskyltarna var huvudsakligen i ordning. De obligatoriska namnmärkningarna fanns på nästan alla skyltar, och ursprungslandet var rätt angivet för 91 % av partierna. Märkningarna på förpackningarna och förpackningslådorna var mera sällan rätt angivna: endast på drygt hälften av produkters förpackningar eller lådor fanns de obligatoriska uppgifterna om förpackaren och ursprungslandet.

I försäljningsstånden fanns det handelsdokument att granska till 44 % av bär- och svamppartierna. De handelsdokument som saknades inlämnades för granskning senast följande arbetsdag. I 4 % av partierna kunde dokumenten dock inte förknippas till produkterna eller också lämnades dokumenten aldrig in.

I partihandlarnas och förmedlarnas lager upptäcktes flera kantarell- och jordgubbspartier med felaktiga märkningar av ursprungsland. Uppgifterna om ursprungslandet korrigerades före partierna kom till återförsäljning.

På grund av brister i verksamheten genomfördes många förnyade granskningar för att säkerställa att uppmaningarna hade följts. Tre försäljares produkter förstördes i egenkontroll p.g.a. produkternas dåliga kvalitet eller p.g.a. allvarliga oklarheter angående ursprunget. I två fall inleddes administrativa tvångsmedel eftersom verksamhetsidkarna trots påminnelser inte hade följt uppmaningarna. Gällande den ena av dessa företagare inlämnades en förundersökningsbegäran till polisen.

I samband med granskningarna konstaterades att det är svårt och i praktiken omöjligt att förknippa fraktsedlarna med bärpartierna. Om man skulle ange förpackningsdatum på de ursprungliga förpackningarna och lådorna skulle det underlätta säkerställandet av spårbarheten. Mera rådgivning och anvisningar gällande spårbarheten borde ges till företagarna i alla skeden av försäljningen, för att säkerställa att konsumenterna får rätt information om produkterna som säljs.

3 Johdanto

Tuoreiden hedelmien ja vihannesten kaupan pitämistä ja merkintöjä säätelevät Euroopan unionin komission antamat asetukset. Kaikille tuoreina myytävillä hedelmillä ja vihanneksilla on olemassa yleisvaatimukset ja vain tietyille tuotteille (esim. omenat ja mansikat) on asetettu tuotekohtaisia erityisvaatimuksia. Yleisvaatimusten mukaan myytävien tuotteiden tulee olla terveitä, puhtaita ja laadultaan kauppakelpoisia eli elintarvikkeeksi kelpaavia ja niiden alkuperämaa pitää aina ilmoittaa. Alkuperämaan ilmoittamisvelvoite koskee irtomyyntituotteita, pakkauksia ja saateasiakirjoja.

Toimijan eli myyntipisteen haltijan tai myyjän vastuulla on tuotteiden vastaanottovaiheessa varmistaa merkintöjen oikeellisuus ja vaatimustenmukaisuus pakkauksissa ja saateasiakirjoissa. Myyjän vastuulla on myös se, että oikeat tiedot tuoreiden kasvien alkuperästä ja tarvittaessa laatuluokasta ja pakkaajasta välittyvät edelleen kuluttajalle.

Vaatimusten mukaan asiakirjoista on selvittävä vähintään tuotteen nimi ja alkuperämaa, erityisvaatimustuotteissa myös laatuluokka ja lajike. Laatikoissa ja suljetuissa pakkauksissa on oltava merkittynä pakkaajan nimi ja osoite, alkuperämaa ja laatuluokka. Erityisvaatimustuotteissa tulee lisäksi näkyä tuotteesta riippuen esimerkiksi lajike. Merkintöjen pitää löytyä pakkauksen yhdeltä sivulta selkeästi ja näkyvästi. Myyntikylteissä on oltava tiedot tuotteen alkuperämaasta ja erityisvaatimusten alaisilla tuotteilla laatuluokka. Alkuperämaa tulee ilmoittaa aina nimenä, esimerkiksi merkintä ”kotimainen” tai Suomen lippu ei ole riittävä.

Elintarvikelain (23/2006) 9 §:n mukaan elintarvikkeen pakkauksessa, esitteessä, mainoksessa tai muulla tavalla markkinoinnin yhteydessä elintarvikkeesta on annettava totuudenmukaiset ja riittävät tiedot. Elintarvikealan toimijalla tulee myös olla järjestelmä, jonka avulla voidaan tämän lain tarkoituksen mukaisella riittävällä tarkkuudella yhdistää tiedot saapuneista ja lähteneistä eristä toisiinsa.

Elintarvikelain 13 §:n mukaan elintarvikehuoneiston on oltava asianomaisen valvontaviranomaisen hyväksymä ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista. Hyväksyminen koskee myös ulkomyyntipisteitä.

Helsingin kaupungin ympäristökeskuksessa toteutettiin kesällä 2010 projekti, jonka tarkoituksena oli selvittää erityisesti marjojen sekä kantarellien jäljitettävyyttä. Tarkastus kohdennettiin toimijoiden myynnissä oleviin marjoihin ja sieniin, sekä niistä annettaviin tietoihin. Tietojen paikkansapitävyys ja tuotteiden jäljitettävyyys tarkastettiin kuormakirjoista ja kuiteista. Lisäksi tarkastettiin toimijoiden varastotiloissa olevia tuotteita. Tarkastusten yhteydessä varmistettiin myös, että toiminta oli hyväksytty elintarvikelain mukaisesti. Tarkastuksissa käytettiin erillistä tarkastuslomaketta

Toimijoille oli kerrottu projektista Helsingin kaupungin kiinteistöviraston ja Helsingin tukkutorin kautta annetulla tiedotteella. Tiedotteella oli varmistettu, että toimijat olivat etukäteen tietoisia vaadittavista myyntikyltimerkinnöistä ja asiakirjojen sisällöstä, sekä siitä, että asiakirjat tulee olla esittää myyntipisteessä.

4 Aineisto

Tarkastukset tehtiin Helsingin kaupungin toreilla (Hakaniemi, Kauppatori, Töölöntori, Ylä-Malmintori, Fredrikintori), ulkoalueilla, tapahtumissa, kauppojen edustoilla ja kävelykaduilla. Lisäksi tarkastettiin Helsingin tukkutorin ulkomyyntialueella olevia tukkutoimijoita. Taulukossa 1 on esitetty tarkastusten määrät kohteittain. Lisäksi taulukossa on esitetty tarkastettujen erien lukumäärät.

Taulukko 1. Tarkastusten määrä ja tarkastettujen elintarvike-erien määrät sekä prosenttiosuudet kokonaismäärästä kohteittain.

Kohteet	Tarkastukset (%)	Tarkastetut erät (%)
Torit	19 (38)	43 (42)
Tukkumyyjät	8 (16)	12 (12)
Mymälöiden edustat	18 (36)	39 (38)
Muut*	5 (10)	9 (9)
Yhteensä	50 (100)	103 (100)

*Muita kohteita olivat mm. markkinoilla tai kadulla olevat myyntipisteet

Suurin osa tarkastuksista tehtiin toreilla sijaitseviin myyntipisteisiin. Usealla toimijalla oli monta myyntipistettä, joista tarkastettiin projektin yhteydessä vain yksi. Kolmelle toimijalle tehtiin tarkastus kahdessa pisteessä (esim. tukkutorilla ja torimyyntipisteessä). Taulukossa esitettyjen tarkastusten lisäksi tarkastettiin Helsingin tukkutorin varastotiloja, jossa tori- ja ulkomyyjät varastoivat myyntituotteitaan. Tarkastuksia tehtiin yhteensä kolme, jossa tarkastettiin kaikki varastotilat. Tuote-eriä tarkastettiin keskimäärin kaksi kussakin kohteessa.

Taulukossa 2 on esitetty eri elintarvikeryhmille tehtyjen tarkastusten lukumäärät.

Taulukko 2. Tarkastettujen erien määrät tuoteryhmittäin sekä prosenttiosuudet.

Tarkastetut tuotteet	Kpl	%-osuus
Mansikka	51	50
Vadelma	24	23
Kantarelli	12	12
Muut*	16	16
Yhteensä	103	100

*Muita eriä olivat mm. mustikka, peruna ja herne

Tarkastuksilla kerättiin tietoa myyntikylttien merkinnöistä (alkuperämaa, laatu-luokka, lajike), laatikoissa ja rasioissa olevista pakkausmerkinnöistä ja tuotteiden alkuperästä. Lisäksi tarkastettiin, oliko toimijalla esittää kaupalliset asiakirjat myytävänä olevista eristä sekä asianmukainen hyväksymispäätös toiminnalleen. Tarkastuslomake on esitetty liitteessä 1.

5 Tulokset

Myyntipisteistä vajaa puolet oli hyväksytty elintarvikelain mukaisesti ennen projektia (taulukko 3). Projektin aikana laitettiin vireille 16 hyväksymishakemusta, joista lähes kaikki hyväksyttiin vuoden 2010 aikana. Yksi hakemus peruttiin hakemusprosessin aikana. Hyväksymättä oli vuoden 2011 keväällä 12 myyntipistettä.

Taulukko 3. Myyntipisteiden hyväksyminen ennen projektia ja projektin aikana myyntikohteittain.

Kohteet	Aiemmin hyväksytyt (%)	Projektin aikana hyväksytyt (%)	Hyväksymättä (%)
Torit	10 (53)	4 (21)	5 (26)
Tukkumyyjät	7 (88)	0	1 (13)
Myymälöiden edustat	4 (22)	10 (56)	4 (22)
Muut	2 (40)	1 (20)	2 (40)
Yhteensä	23 (46)	15 (30)	12 (24)

Myyntipaikoissa tuotteiden nimi oli ilmoitettu myyntikylteissä yhtä erää lukuun ottamatta (taulukko 4). Tuotteiden alkuperämaa oli myyntikylteissä ilmoitettu 91 %:ssa eristä. Tukkomyyntissä myytävissä tuotteissa ei ole myyntikylttejä, koska tuotteet myydään laatikoittain tai muutoin pakattuna.

Taulukko 4. Tuotteen nimen ja alkuperämaan ilmoittaminen myyntikylteissä myyntikohteittain.

Kohteet	Tuotteen nimi (%)	Alkuperämaa (%)	N
Torit	42 (98)	39 (91)	43
Tukkumyyjät	_*	_*	_*
Myymälöiden edustat	39 (100)	37 (95)	39
Muut)	9 (100)	7 (78)	9
Yhteensä	90 (99)	83 (91)	90

* Tukkomyyjiltä ei vaadittu myyntikylttejä tukkomyyntipisteeseen

Suurin elintarvikeryhmä tarkastetuista eristä oli mansikka, josta tulokset on esitetty taulukossa 5. Mansikasta nimi ja alkuperämaa oli ilmoitettu lähes kaikissa myyntikylteissä. Mansikalle pakollinen laatuluokkatieto oli ilmoitettu myyntikohteiden vain 38 %:ssa myyntikylteistä.

Taulukko 5. Mansikan myyntikylttien tiedot myyntikohteittain.

Kohteet	Tuotteen nimi (%)	Laatuluokka (%)	Alkuperämaa (%)	N
Torit	21 (100)	8 (38)	21 (100)	21
Tukkumyyjät	-*	-*	-*	-
Myymlöiden edustat	17 (100)	8 (47)	16 (94)	17
Muut	4 (100)	0	4 (100)	4
Yhteensä	42 (100)	16 (38)	41 (98)	42

* Tukkumyyjiltä ei vaadittu myyntikylttejä tukkumyyntipisteeseen

Myyntikohteissa olevissa pakkauksissa ja laatikoissa vain 56 % oli merkitty tuotteiden pakkaaja/lähettäjän nimi. Alkuperämaatieto pakkauksissa tai laatikoissa oli 56 %:ssa eristä (taulukko 6).

Taulukko 6. Tuotteen pakkaajan/lähettäjän nimen ja alkuperämaan ilmoittaminen pakkauksissa myyntikohteittain.

Kohteet	Pakkaajan/lähettäjän nimi (%)	Alkuperämaa (%)	N
Torit	23 (53)	21 (49)	43
Tukkumyyjät	10 (83)	10 (83)	12
Myymlöiden edustat	22 (56)	22 (56)	39
Muut	1 (11)	3 (33)	9
Yhteensä	56 (54)	56 (54)	103

* Laatuluokka ja lajike ovat pakollisia tietoja vain osalle tuotteista

Myyntipisteessä säilytettiin 44 % eriin liittyvistä asiakirjoista. Myymälöiden edustalla olevissa myyntipisteissä vain 31 %:ssa eristä asiakirjat olivat tarkastettavissa (taulukko 7).

Useimmiten asiakirjat olivat tarkastettavissa tukkumyyjillä (67 %). Tarkastetut tukkumyyjät olivat pääosin Helsingin tukkutorin ulkomyyntipaikoilla olevia toimijoita. Osa tukkumyyjien asiakirjoista säilytettiin heidän toimistotiloissaan.

Taulukko 7. Kaupallisten asiakirjojen saatavuus myyntipisteessä ja määräaikaan mennessä toimitetut asiakirjat.

Kohteet	Myyntipisteessä (%)	Toimitus määräajassa (%)	Puutteelliset asiakirjat/ ei toimitettu (%)	N
Torit	22 (51)	18 (42)	3 (7)	43
Tukkumyyjät	8 (67)	2 (17)	2 (17)	12
Myymlöiden edustat	12 (31)	25 (64)	2 (5)	39
Muut	3 (33)	6 (67)	0	9
Yhteensä	45 (44)	51 (52)	7 (4)	103

Toimijoille annettiin mahdollisuus toimittaa asiakirjat seuraavaan työpäivään mennessä ympäristökeskukselle. Asiakirjat toimitettiin määräajassa lähes kaikissa tapauksissa. Yhden myymälän edustalla toimivan myyjän asiakirjoja ei voitu

yhdistää myytävänä olleisiin eriin. Kaksi tukkutoimijaa toimitti puutteellisen kuitin tai ei toimittanut kuittia tuotteista lainkaan.

Tarkastuksilla 56 % toimijoista sai kirjallisen kehotuksen saattaa toiminta asianmukaiseksi (taulukko 8). Huomautuksia annettiin esimerkiksi asiakirjapuutteista, myyntikylttien merkinnöistä ja hyväksymispäätöksen puuttumisesta. Huomautuksia annettiin myös mm. tuotteiden suojaamisesta myyntipisteessä. Kolmessa tapauksessa tuotteet poistettiin myynnistä marjojen huonon kunnon tai alkuperäepäselvyyksien takia. Toimijat hävittivät tuotteet itse.

Taulukko 8. Toimenpiteet epäkohtia havaittaessa ja prosenttiosuus kaikista tehdyistä tarkastuksista (50 tarkastusta).

Toimenpide	Määrä, kpl	%-osuus
Kirjallinen korjauskehotus	28	56
Uusintatarkastus	9	18
Tuotteiden hävitys	3	6
Väliaikainen kieltö	2	4
Ympäristöterveyspäällikön määräys	2	4
Esitutkintapyyntö	1	2

Yhdeksään kohteeseen tehtiin uusintatarkastus, jolla varmistettiin, että korjauskehotuksia oli noudatettu. Suurin osa havaituista puutteista oli korjattu. Uusintatarkastusten jälkeen yhdelle toimijalle annettiin määräys useiden korjauskehotusten jälkeen. Toimijalla oli ollut toistuvia puutteita tuotteiden merkinnöissä, lisäksi tuotteiden alkuperää ei pystytty jäljittämään. Toisella määräyksen saaneella toimijalla havaittiin toistuvasti virheellisin ja harhaanjohtavin alkuperämaamerkinöin varustettuja tuotteita. Tästä toimijasta lähetettiin myös esitutkintapyyntö poliisille.

6 Pohdinta

Myyntipisteistä vajaa puolet oli hyväksytty ennen projektia. Tukkumyyjistä lähes kaikki ja torimyyjistä yli puolet oli hyväksyttyjä, myymälöiden edustan myyntipisteistä vain reilu viidesosa. Usealla toimijalla oli lukuisia myyntipisteitä, mutta hyväksymispäätöksessä oli mainittu vain yksi myyntipiste. Tarkastuksen yhteydessä toimijalle jätettiin hyväksymishakemus ja neuvottiin hakemuksen laatimisessa. Tulosten perusteella hyväksymisillä ei vaikuttaisi olevan yhteyttä havaittuihin epäkohtiin.

Projektin aikana laitettiin vireille 16 hyväksymishakemusta, joista lähes kaikki hyväksyttiin vuoden 2010 aikana. Yksi hakemus peruttiin hakemusprosessin aikana. Hyväksymättä oli vuoden 2011 keväällä 12 myyntipistettä. Elintarvikehuoneistohakemuksia ei toimitettu kehotuksista huolimatta.

Myyntikylttien merkinnät täyttivät pääosin lainsäädännön vaatimukset. Alkuperämaan merkinnän osalta puutteita oli kuitenkin kymmenessä prosentissa eristä. Eniten puutteita oli markkinoilla ja yleisillä katualueilla olevissa myyntipisteissä. Alkuperämaa saattoi puuttua, tai sana ”Suomi” oli korvattu esim. sanalla ”kotimainen” tai Suomen lipulla. Eräässä myyntikyltissä oli ilmoitettu suurin kirjaimin ”suomalainen viljelijä”, tosin tuotteet oli viljelty Virossa. Muutamassa tapauksessa myyntikylttiin oli ilmoitettu eri maa, kuin myyntipakkauksissa luki. Myyntikylttien merkinnät kehoitettiin korjaamaan välittömästi tarkastuksen aikana.

Myyntipakkauksissa ja -laatikoissa olevissa merkinnöissä oli selvästi enemmän puutteita. Vain reilussa puolessa tuotteiden pakkauksista tai laatikoista oli merkitty pakolliset tiedot pakkaajasta tai alkuperämaasta. Tarkastuksilla havaittiin myös, että tuotteita siirrettiin laatikoista toiseen. Tällöin tuotteiden alkuperämaa saattoi vaihtua ja jäljitettävyyden heikentyi. Projektin aikana asetettiin väliaikaiseen kieltoon kahdella tukkutoimijalla selvästi virheellisin tai puutteellisin merkinnöin varustettua elintarvike-erää. Toisessa tapauksessa mansikoiden alkuperämaaksi oli merkitty Suomi, vaikka tuotteet olivat espanjalaisia. Toisessa tapauksessa kantarellien alkuperämaa puuttui laatikoista kokonaan.

Myyntipisteissä myytävänä olevista eristä vain 44 %:ssa oli esittää kaupallinen asiakirja, jolla tuotteet voitiin jäljittää. Selvästi vähiten erään liittyviä asiakirjoja löytyi myymälöiden edustoilla olevista myyntipisteistä. Toimijoilla saattoi olla useita myyntipisteitä, joihin tuotteet jaetaan varastosta. Kaupallisia asiakirjoja säilytettiin joko toimijoiden toimistolla tai yhdessä myyntipisteistä. Asiakirjat toimitettiinkin lähes kaikissa tapauksissa viimeistään seuraavana päivänä tarkastuksesta. Seitsemään erään liittyviä asiakirjoja ei voitu yhdistää erään tai asiakirjoja ei toimitettu.

Tarkastuksilla havaittiin, että kuormakirjojen yhdistäminen myytävänä oleviin marjaeriin on hankalaa, yleensä käytännössä mahdotonta. Pakkauspäivämäärän ilmoittaminen alkuperäisissä pakkauksissa ja rasioissa helpottaisi jäljitettävyyden varmistamista. Vain yhdessä tapauksessa viljelijän marjalaatikoihin tekemän koodin avulla pystyttiin varmuudella toteamaan, etteivät mansikat voineet olla alkuperäisessä laatikossa. Nämä mansikat poistettiin myynnistä, jonka jälkeen ne hävitettiin. Tarkastuksilla hävitettiin lisäksi tyhjiä mansikkalaatikoita ja etiketeillä varustettuja rasioita, jotta niitä ei pystyttäisi käyttämään uudelleen esim. ulkomalaisen mansikan pakkaamiseen. Välittäjien ja tukkumyyjien varastoissa todettiin monia väärillä alkuperämaamerkinnöillä varustettuja kantarelli- ja mansikkaeriä. Erät tarroitettiin uudelleen oikeilla alkuperämaamerkinnöillä ennen jälleenmyyntiä.

Toreilla tehtiin tarkastuksen jälkeen uusintatarkastuksia, joilla on varmistettu korjauskehotusten noudattaminen. Kahta toimijaa kohtaan aloitettiin hallinnolliset pakkokeinot, koska toimija ei toistuvista kehotuksista huolimatta noudattanut lainsäädännön vaatimuksia.

Tulosten perusteella erityisesti tuotteiden pakkausmerkintöihin tulisi kiinnittää parempaa huomiota jo viljelijätasolla. Mitä paremmat merkinnät pakkauksiin tehdään, sen vaikeampaa laatikoiden myöhempi väärinkäyttö on. Asiaa tulisi edistää myös eri viljelijäjärjestöissä. Jäljitettävyys tulee pystyä varmistamaan aina lopulliselle kuluttajalle saakka.

Jatkossa tarkastuksilla tullaan puuttumaan nopeammin havaittuihin epäkohtiin hallinnollisin pakkokeinoin esimerkiksi määräyksillä ja kielloilla.

Ohjausta ja neuvontaa tulee lisätä etenkin tukkukaupassa, jotta elintarvike-erät päätyisivät vähittäismyyntiin oikeilla tiedoilla. Yhteistyötä Eviran ja tullin kanssa tulisi edelleen kehittää valvontakäytäntöjen yhtenäistämiseksi.

7 Kirjallisuus

Elintarvikelaki 23/ 2006

KTMa elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004)

Tuoreiden hedelmien ja vihannesten kaupan pitämistä koskevat vaatimukset. Eviran ohje 18103/1, 2009.

Ohje tuoreiden kasvien myynnistä kauppojen sisä- ja ulkomyyntipaikoilla. Eviran ohje 17044, 2010.

LIITE 1 TARKASTUSLOMAKEHELSINGIN KAUPUNGIN
YMPÄRISTÖKESKUS

Ympäristöterveysyksikkö

Marjojen ja sienien jäljitettävyysoikeus 2010

Yrityksen nimi:

Yrityksen osoite:

Y-Tunnus:

Myyntipisteen osoite:

Toimija tai hänen edustajansa:

Puhelin:

Sähköposti:

Tarkastaja:

Päivämäärä:

Toimintaa koskeva hyväksymispäätös:

Tarkastusmaksu: €

MYyntipaikka☐ Tukku☐ Torimyynti☐ Myymälän edusta☐ Muu, mikä: _____**1. MYyntikyltti**

Elintarvikkeen nimi

Laatuluokka

Lajike (vapaaehtoinen)

Alkuperämaa

TUOTTEET:

Mansikka		Vadelma		Kantarelli		Muu, _____	
Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei

2. PAKKAUSMERKINNÄT

Pakkaajan ja/tai lähettäjän nimi ja osoite

Laatuluokka

Lajike

Alkuperämaa

Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei

3. KIRJANPITO

Tuotteiden ostopaikan kuormakirja on esittä

Tuotteita myytäessä annetaan kuormakirja asiakkaan mukaan (tukut)

Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei

Kuormakirjassa annettu tiedot (laskussa/rahtikirjassa):

Toimittajan tiedot

Toimituspäivä

Kenelle toimitettu

Elintarvikkeen nimi

Alkuperämaa

Laatuluokka

Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei

Tuotteiden ostopaikka (yrityksen nimi): _____

Huomiot ja edellytetyt toimenpiteet:

☐ Asiakirjat toimitettava ympäristökeskukseen: _____ mennessä.

Helsingissä: ____/____ 2010

Tarkastaja, nimen selvennys ja puhelinnumero _____

Tiedoksi saaja, nimen selvennys ja puhelinnumero _____

PostiosoitePL 500
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
ymk@hel.fi**Käyntiosoite**Helsinginkatu 24
Helsinki 53
<http://www.hel.fi/ymk>**Puhelin**

+358 9 310 1635

Faksi

+358 9 310 31613

Tilinro

800012-62637

Y-tunnus0201256-6
Alv. nro
FI02012566

KUVAILULEHTI / PRESENTATIONSBLAD / DOCUMENTATION PAGE

Julkaisija Utgivare Publisher	Helsingin kaupungin ympäristökeskus Helsingfors stads miljöcentral City of Helsinki Environment Centre	Julkaisuaika/Utgivningstid/ Publication time Toukokuu 2011 / Maj 2011 / May 2011
Tekijä(t)/Författare/Author(s)	Tiina Paavola ja Elina Pahkala	
Julkaisun nimi Publikationens titel Title of publication	Marjojen ja sienten alkuperämaamerkinnät ja jäljitettävyyden Helsingissä 2010 Ursprungslandsmärkningar och spårbarhet av bär och svampar i Helsingfors 2010 Traceability and country of origin of berries and mushrooms in Helsinki 2010	
Sarja Serie Series	Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja Helsingfors stads miljöcentralens publikationer Publications by City of Helsinki Environment Centre	Numero/Nummer/No. 7/2011
ISSN 1235-9718	ISBN 978-952-223-996-9	ISBN (PDF) 978-952-223-997-6
Kieli Språk Language	Koko teos / Hela verket / The work in full Yhteenvedo/Sammandrag/Summary Taulukot/Tabeller/Tables Kuvatestit/Bildtexter/Captions	fin fin, sve fin fin
Asiasanat Nyckelord Keywords	Marja, sieni, alkuperämaa, jäljitettävyyden, ulkomyynti Bär, svamp, ursprungsland, spårbarhet, utomhusförsäljning Berry, mushroom, country of origin, traceability, outdoor sale	
Lisätietoja Närmare upplysningar Further information	Elintarviketarkastaja Tiina Paavola Puh./tel. (09) 310 31590 Sähköposti/e-post/e-mail: tiina.paavola@hel.fi Elintarviketarkastaja Elina Pahkala Puh./tel. (09) 310 31528	
Tilaukset Beställningar Distribution	Helsingin kaupungin ympäristökeskus, Asiakaspalvelu PL 500, 00099 Helsingin kaupunki Helsingfors stads miljöcentral, Kundtjänst PB 500, 00099 Helsingfors stad City of Helsinki Environment Centre, Customer Service P.O. Box 500, FIN-00099 CITY OF HELSINKI Puh./tel. +358-9-310 13000 Sähköposti/e-post/e-mail: ymk@hel.fi	

Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 2010

1. Saarijärvi, P., Laine, K., Klemettilä-Kirjavainen, E. Voileipien mikrobiologinen laatu Helsingissä 2009
2. Pahkala, E., Saltiola, H., Åberg, R. Ulkotapahtumissa ja toreilla tarjoiltavan ruoan hygieeninen laatu Helsingissä
3. Pirjola, L., Loukkola, K., Koskentalo, T., Väkevä, O. Ilmanlaatu Helsingin tietunneleissa
4. Muurinen, J., Pääkkönen, J.-P., Räsänen, M., Sopanen, S. Helsingin ja Espoon merialueen tila vuonna 2009. Jätevesien vaikutusten velvoitetarkkailu.
5. Päivänen, J., Leppänen, P. Helsingin hiljaiset alueet - asukaskyselyn tuloksia
6. Salla, A. Maaperän haitta-aineiden taustapitoisuudet sekä pitoisuudet puistoissa ja kerrostalojen pihalla Helsingissä. Östersundomin liitosalueen tuloksilla täydennetty versio.
7. Yrjölä, R. Vuosaaren satamahankkeen linnustoseuranta 2008
8. Harju, I. Helsingin kaupungin Itämerihaaste-toimenpiteiden toteutumisen arviointi
9. Vaitomaa, J., Nurmi, P., Puttonen, J. Merivesitulvan aikana ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavat riskikohteet Helsingissä
10. Hokkanen, P., Åberg, R., Klemettilä-Kirjavainen, E. Jauheliinan ja marinoidun lihan laatu helsinkiläisissä vähittäismyymälöissä
11. Pönkä, A., Pukkala, E. Syöpä Myllypuron entisen kaatopaikan alueella aiemmin asuneilla – seuranta vuoteen 2009 saakka
12. Hakkarainen, T., Kivikoski, L. Yleisten uimarantojen hygieniä ja kuluttajaturvallisuus Helsingissä vuonna 2010
13. Espoon seudun ympäristöterveys, Helsingin kaupungin ympäristökeskus, Keski-Uudenmaan ympäristökeskus, Vantaan ympäristökeskus, Metropolilab. Tuoreen kalan hygieeninen laatu ja jäljitettävyyys pääkaupunkiseudulla vuonna 2010
14. Lehto, T., Kuningas, I. Uppopaistorasvan laatu helsinkiläisissä leipomoissa ja ravintoloissa

Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 2011

1. Pakarinen, R., Hahkala, V. (toim.) Östersundomin yhteisen yleiskaava-alueen luontoselvityksiä
2. Rämö, S., Sjövall, A. Yhteenveto eurooppalaisten kaupunkien ympäristöpoliittisista linjauksista
3. Luontotieto Keiron Oy. Jakomäen muinaisrantakivikon luonnonsuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma
4. Pönkä, A., Hiillos, K., Kivikoski, L., Nikkola, K., Vuorilehto, V.-P., Kalso, S. Raakaveden vaikutus Helsingissä käytettävän talousveden laatuun
5. Kupiainen, K., Pirjola, L., Ritola, R., Väkevä, O., Viinanen, J., Stojiljkovic, A., Malinen, A. Street dust emissions in Finnish cities – summary of results from 2006–2010
6. Räsänen, M., Karvinen, V., Muurinen, J., Sopanen, S., Pääkkönen, J.-P. Helsingin ja Espoon merialueen tila vuonna 2010. Jätevesien vaikutusten velvoitetarkkailu.
7. Paavola, T., Pahkala, E. Marjojen ja sienten alkuperämaamerkinnot ja jäljitettävyyden seuranta Helsingissä 2010